

VAI TRÒ CỦA VĂN HÓA TRUYỀN THỐNG NAM BỘ TRONG VIỆC ĐỊNH HÌNH BẢN SẮC VĂN HÓA VIỆT NAM HIỆN NAY

Phạm Đăng Hưng

Trường Đại học Nguyễn Huệ

Email: phamdanghung205@gmail.com

Ngày nhận bài: 06/07/2025; Ngày phản biện: 04/10/2025; Ngày duyệt bài: 15/12/2025

TÓM TẮT

Văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, giữ vai trò quan trọng trong việc định hình bản sắc và bảo đảm sự phát triển bền vững của mỗi quốc gia, dân tộc. Giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ được hình thành trong quá trình lịch sử lâu dài gắn với hoạt động khai phá, lao động, sinh hoạt và sáng tạo của cộng đồng người Việt, đồng thời có sự giao thoa, dung hợp và tiếp biến các yếu tố văn hóa của người Chăm, Khmer, Hoa... Qua thời gian, những giá trị này đã tạo nên hệ giá trị văn hóa đặc thù, phản ánh thế giới quan, nhân sinh quan, lối sống và các chuẩn mực xã hội của cư dân Nam Bộ. Trong bối cảnh toàn cầu hóa, đô thị hóa và chuyển đổi xã hội diễn ra mạnh mẽ, các giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ đang đứng trước nhiều cơ hội và thách thức. Việc nhận diện đầy đủ nội hàm, bảo tồn và phát huy hiệu quả các giá trị văn hóa truyền thống không chỉ có ý nghĩa trong việc giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc, mà còn góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Đồng thời, đây cũng là nguồn lực tinh thần quan trọng, góp phần thúc đẩy phát triển bền vững và củng cố sức mạnh nội sinh của đất nước trong giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Bản sắc dân tộc; Giá trị văn hóa; vùng Nam Bộ.

ABSTRACT

Culture serves as the spiritual foundation of society and plays a crucial role in shaping national identity and ensuring sustainable development. The traditional cultural values of Southern Vietnam were formed through a long historical process associated with land reclamation, labor, daily life, and creative activities of the Vietnamese community, while also integrating and acculturating cultural elements from Cham, Khmer, and Chinese groups. Over time, these values have constituted a distinctive cultural system that reflects the worldview, lifestyle, and social norms of Southern inhabitants. In the context of globalization, urbanization, and rapid social transformation, the traditional cultural values of Southern Vietnam face both opportunities and challenges. The comprehensive identification, preservation, and promotion of these values are essential not only for safeguarding national cultural identity but also for contributing to the construction of an advanced Vietnamese culture imbued with national identity. Furthermore, these values represent an important spiritual resource that supports sustainable development and strengthens internal national capacity in the contemporary period.

Keywords: national identity; Cultural values; Southern region.

1. Đặt vấn đề

Trải qua hơn 300 năm hình thành và phát triển, vùng Nam Bộ hiện nay bao gồm vùng Đông Nam Bộ và vùng đồng bằng sông Cửu Long với diện tích tự nhiên hơn 64.000 km², dân số hơn 33 triệu người với nhiều tộc người sinh sống. Những gì mà người ta thường hay nhắc về Nam Bộ, đó là vùng đất mới với sự hiện diện của nhiều tộc người như người Chăm, người Khmer, người Hoa... cùng sinh sống, lập nghiệp cùng với người Việt bản địa nơi đây. Họ đều mang theo những “mã văn hóa” đặc trưng đến với vùng đất này và đã được khúc xạ, giao thoa, tiếp biến, hòa chung vào dòng chảy của nền văn hóa dân tộc Việt Nam. Hơn ba thế kỷ trôi qua, kể từ chuyến kinh lược của thống suất Nguyễn Hữu Cảnh năm 1698 vào vùng đất phía Nam của Tổ quốc và cho đến nay vùng đất Nam Bộ đã hun đúc nên những giá trị văn hóa vật chất và tinh thần vô cùng đa dạng, phong phú tạo nên nét độc đáo, đặc trưng của nền văn hóa vùng đồng bằng sông nước. Trong kỷ nguyên mới hiện nay, việc giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống dân tộc nói chung và giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ nói riêng là nhân tố quan trọng, cần thiết trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, đồng thời đây còn là nguồn “sức mạnh mềm” nhằm góp phần thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội và bảo vệ đất nước trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

2. Tổng quan nghiên cứu và phương pháp nghiên cứu

Văn hóa là một phạm trù rộng lớn, với nhiều phương pháp và góc độ tiếp cận khác nhau, hiện nay tiếp cận nghiên cứu, luận giải văn hóa có hàng trăm cách hiểu, định nghĩa về văn hóa, trong đó có việc kế thừa và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống dân tộc nói chung và giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ nói riêng, có một số công trình khoa học tiêu biểu như sau: “Văn hóa vùng miền và phân hóa vùng văn hóa ở Việt

Nam” (Ngô Đức Thịnh, 1993); “Giữ gìn bản sắc dân tộc Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay” (Phạm Thanh Hà, 2011); “Tính cách văn hóa Nam Bộ in trong sách Đồng bằng sông Cửu Long. Thực trạng và giải pháp để trở thành vùng trọng điểm phát triển kinh tế giai đoạn 2006 - 2010” (Trần Ngọc Thêm, 2006); “Lược sử vùng đất Nam Bộ Việt Nam” (Vũ Minh Giang, 2014); “Giá trị văn hóa Việt Nam truyền thống và biến đổi” (Ngô Đức Thịnh, 2014); “Đặc trưng tín ngưỡng, tôn giáo và sinh hoạt văn hóa” (Ngô Văn Lệ, 2017); “Đặc trưng văn hóa vùng Nam Bộ” (Nguyễn Ngọc Thanh, 2018)... Thông qua những công trình khoa học tiêu biểu này phần nào đã cung cấp cơ sở lý luận khoa học về mối quan hệ từ quá khứ đến hiện tại và tương lai, từ đó khẳng định sức mạnh to lớn của dòng chảy văn hóa truyền thống dân tộc. Chính vì vậy, việc giữ gìn những giá trị truyền thống tốt đẹp ấy, trong đó có việc phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc là một yêu cầu khách quan, là nguồn nội lực mạnh mẽ thúc đẩy đất nước phát triển bền vững. Bài viết tác giả sử dụng tổng hợp các phương pháp như phân tích, tổng hợp, so sánh, đối chiếu... nhằm để tiếp cận luận giải những giá trị truyền thống dân tộc Việt Nam và giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ dưới góc độ lịch sử và văn hóa.

3. Nội dung nghiên cứu

3.1. Những đặc điểm nổi bật của văn hóa vùng Nam Bộ

Xuất phát từ tồn tại xã hội của vùng đất Nam Bộ, với sự đan xen văn hóa của các tộc người trên vùng đất này, ngay từ những buổi đầu sơ khai nơi này đã hình thành nên một nét đặc trưng văn hóa mang tính chất hỗn dung, đa dạng và phong phú. Văn hóa vùng Nam Bộ được định hình, phát triển muộn hơn so với văn hóa vùng Bắc Bộ và vùng Trung Bộ, vùng đất này hình thành, phát triển không giống với các vùng đất khác, nơi đây không

phát triển liên tục mà có sự đứt quãng nhất định. Là sự hiện diện của vương quốc Phù Nam cổ xưa với nền văn hóa Óc Eo một thời phát triển rực rỡ rồi suy tàn vào thế kỷ VII. Đồng thời, đây còn là nơi đầu tiên chịu ảnh hưởng thống trị của người Pháp, với tư cách là vùng thuộc địa của thực dân Pháp cuộc tiếp xúc giữa hai nền văn hóa Việt - Pháp. Chính vì vậy, văn hóa vùng Nam Bộ là một nền văn hóa Việt Nam dung chứa nhiều sắc màu khác nhau, đặc điểm văn hóa này thể hiện tính giao thoa, cởi mở, phóng khoáng, hướng ngoại nhiều, dễ hội nhập gắn với tính hào hiệp, lãng tử của cư dân Nam Bộ.

Văn hóa vùng Nam Bộ là sản phẩm, sự phản ánh nền tảng sinh tồn với đặc trưng của miền sông nước, đất phẳng, nước chảy hiền hòa. Đặc điểm này bao hàm cả tính chất của văn hóa giao thông bằng phương tiện ghe, xuồng, vỏ lãi, thậm chí là sinh sống trên ghe, xuồng. Khi điều kiện tự nhiên dễ làm ăn, không bị mất mùa, không có đói giáp hạt thì trong phương thức tư duy và phong cách sống cũng rất phóng khoáng, không xuất hiện và tồn tại những biểu hiện, thái độ về ăn dè hà tiện. Đặc biệt văn hóa vùng Nam Bộ phản ánh một tâm lý, triết lý sống gần gũi với tự nhiên, với miệt vườn của vùng đồng bằng sông nước... Theo đó, ý thức bảo vệ môi trường rất điển hình, rộng lớn, phổ biến và sâu đậm trong suy nghĩ, hành động của người dân Nam Bộ nơi đây. Cư dân Nam Bộ gắn liền với văn hóa đồng bằng sông nước nên họ thể hiện tính tự nguyện không đánh bắt cá mùa cá sinh sản và đây cũng là một biểu hiện nét văn hóa đặc trưng nơi này. Đồng thời, văn hóa vùng Nam Bộ mang đặc điểm của tính đa dạng và “loãng” về sắc thái tín ngưỡng và tôn giáo. Nét nổi bật của đặc điểm này biểu hiện ở sự đơn giản đối với việc xây dựng kiến trúc tôn giáo, nơi thờ cúng được thiết kế không kiên cố, mang tính giản dị rất cao gắn liền với điều kiện tự nhiên sông nước. Mặc dù vùng Nam Bộ là nơi có sự hiện diện của nhiều tôn giáo khác nhau nhưng đều thể

hiện tính hòa đồng với nhau, không có “xung đột” về văn hóa.

3.2. Quan niệm và nội dung phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc

Giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ là giá trị tinh thần của người Nam Bộ được hun đúc, kết tinh cùng với sự giao thoa, tiếp biến giá trị văn hóa đa sắc màu của các tộc người Chăm, người Khmer, người Hoa... thông qua quá trình lao động sản xuất, sinh cơ lập nghiệp, chinh phục vùng đất phía Nam của Tổ quốc. Do vậy, khi nhắc đến giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ là nói đến những giá trị đã được hình thành, kết tinh, phát triển trong công cuộc đấu tranh với kẻ thù xâm lược và tiến trình chinh phục thiên nhiên vùng đất mới của các cộng đồng người Việt ở phía Nam và mang tính “di truyền xã hội”.

Khi nói về giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ là nói đến cốt cách, tâm hồn, khí phách hiên ngang, lối sống hào sảng, hiệp nghĩa nhưng rất gần gũi, thân thiện, giàu tình cảm, hòa đồng chứa đựng tính nhân văn, nhân đạo sâu sắc của người Nam Bộ được biểu hiện ở những phẩm chất nổi bật như: Lòng yêu nước nồng nàn, tính năng động, sáng tạo, hào phóng, hiếu khách, trọng nghĩa tình, bộc trực, thẳng thắn, lạc quan, yêu đời, hài hước... những giá trị này không phải có sẵn, tồn tại bất biến mà phải trải qua thời gian thử thách, hun đúc, kết tinh lâu dài của lịch sử định hình, phát triển của vùng đất phía Nam và đã thấm đậm vào máu thịt, tâm trí của người Nam Bộ để từ đó tạo nên một sức mạnh phi thường, một khả năng “đề kháng” mạnh mẽ để đấu tranh chống lại những khó khăn, vất vả, khắc nghiệt của thiên nhiên vùng đồng bằng sông nước và kẻ thù xâm lược. Vượt qua những thăng trầm của lịch sử, giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ đã khẳng định sức sống mãnh liệt và được sử dụng như một vũ khí tinh thần sắc bén có sức mạnh vô cùng to lớn để liên kết xã hội, là chỗ dựa đáng tin cậy,

điểm tựa vững chắc để người Nam Bộ góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc và sự nghiệp bảo vệ Tổ quốc Việt Nam trong kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. Theo đó, cần tập trung phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trên những nội dung như sau:

Một là, phát huy tinh thần yêu nước nồng nàn của người Nam Bộ. Yêu nước là truyền thống tốt đẹp của dân tộc ta, tuy nhiên đối với người Nam Bộ giá trị tinh thần yêu nước lại chứa đựng những nét đặc trưng của tính phóng khoáng, năng động và mang sắc thái của tính “lãng tử”. Đối với người Nam Bộ tư tưởng yêu nước không giống với yêu nước theo kiểu “tam cương”, “ngũ thường” của Nho giáo mà lại mang sắc thái của các hình tượng, như: Lục Vân Tiên của Đồ Chiểu; Trương Định, Nguyễn Trung Trực hay như chị Tư Hậu, chị Út Tịch với những lời khẳng định đanh thép, “Giặc đến nhà đàn bà cũng đánh”, “còn cái lai quần cũng đánh”. Những tấm gương, những con người anh dũng, khí khái, hào sảng ấy đã được mảnh đất Nam Bộ nuôi dưỡng, hun đúc cho một ý chí, một tinh thần yêu nước bất diệt để rồi chính tên tuổi của họ còn lưu danh mãi khi người ta nhắc về vùng đất phía Nam này. Theo đó, phát huy tinh thần yêu nước nồng nàn sẽ là nguồn sức mạnh to lớn thôi thúc người Nam Bộ kiên định, trung thành với mục tiêu, lý tưởng của Đảng, con đường độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội, là nguồn động lực bên trong mạnh mẽ để họ bảo tồn bản sắc văn hóa dân tộc Việt Nam nói chung và giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ nói riêng trong thời kỳ hội nhập hiện nay.

Hai là, phát huy tinh thần đoàn kết, yêu thương, trọng nhân nghĩa, hiền hòa của người Nam Bộ. Nam Bộ là vùng đất quy tụ, giao lưu và hội nhập, những con người từ bốn phương hội tụ về đây, nơi xứ lạ quê người, họ càng thiết tha gắn bó với nhau,

nương tựa vào nhau tạo nên tình người ấm áp. Trong quá trình lao động, mối quan hệ giữa người với người được thiết lập, người Nam Bộ luôn nêu cao tinh thần đoàn kết, thương yêu nhau trong cuộc sống, họ rất coi trọng tình nghĩa, sự khinh trọng đối với họ không căn cứ vào dòng dõi, đẳng cấp, địa vị hay tiền bạc mà dựa vào phẩm giá, tài năng, hành động và việc làm của cá nhân đối với tập thể, cộng đồng xã hội, thấy nghĩa thì dám làm, ra ơn không cần báo, “Đáng trọng phu đừng thù mới đáng, đáng anh hùng đừng oán mới hay”, họ mang cái phong thái hiệp nghĩa không màn danh vọng, tiền tài, chỉ có tình thương, trách nhiệm, tinh thần trọng nghĩa khinh tài mới là điều đáng trân trọng. Tinh thần đoàn kết, yêu thương, trọng nhân nghĩa, hiền hòa của người Nam Bộ được hình thành, nuôi dưỡng, hun đúc trong lịch sử định hình và phát triển của vùng đất phía Nam của Tổ quốc. Đây chính là những nhân tố giữ vai trò quan trọng để bảo tồn, phát triển giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ và là sức mạnh to lớn trong đấu tranh với những cái phản văn hóa, phản giá trị của các thế lực thù địch chống phá Đảng, Nhà nước, chế độ xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam trên lĩnh vực văn hóa, đồng thời góp phần xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc Việt Nam hiện nay.

Ba là, phát huy tinh thần năng động, sáng tạo của người Nam Bộ. Môi trường sông nước mênh mông, ruộng vườn bao la bát ngát, đất đai trù phú đã tạo nên những con người Nam Bộ với phong cách tư duy rất năng động, linh hoạt, sáng tạo từ phương thức: Làm việc, cách ăn, mặc, ở, đi lại, vui chơi giải trí đến hoạt động giao tiếp, ứng xử văn hóa hằng ngày thể hiện nét nổi bật đặc trưng của người Nam Bộ. Theo đó, phát huy tính năng động, sáng tạo của người Nam Bộ trong giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, đây là một trong những nội dung có vị trí rất quan trọng

nhằm hướng đến nâng cao tinh thần, thái độ, trách nhiệm và khơi dậy khát vọng cống hiến của người Nam Bộ trong hiện thực hóa mục tiêu phát triển vùng kinh tế trọng điểm phía Nam của đất nước, với phương châm “đi trước, về đích trước” nhằm khẳng định vai trò là hạt nhân, là động lực đầu tàu để thúc đẩy phát triển cho cả nước. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã chỉ rõ mối quan hệ mật thiết giữa kinh tế với văn hóa, Người nhấn mạnh kinh tế là yếu tố quyết định đến tính chất và diện mạo của văn hóa, kinh tế phát triển sẽ tạo điều kiện vật chất và là nguồn sống cho phát triển văn hóa. Vì vậy, văn hóa không thể đứng ngoài mà phải ở trong kinh tế và chính trị, ngược lại, kinh tế, chính trị cũng nằm trong văn hóa, “Muốn tiến lên chủ nghĩa xã hội thì phải phát triển kinh tế và văn hóa...? Tục ngữ ta có câu: Có thực mới vực được đạo; vì thế, kinh tế phải đi trước. Nhưng phát triển để làm gì? Phát triển kinh tế và văn hóa để nâng cao đời sống vật chất và văn hóa của nhân dân ta” (7).

3.3. Giải pháp cơ bản tiếp tục phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc

Trong thời gian tới để đất nước vững tin bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, bản sắc văn hóa dân tộc được xem là “tấm thẻ căn cước”, là “sức mạnh mềm” để khẳng định vị thế của dân tộc Việt Nam trên trường quốc tế. Theo đó, để phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc được hiệu quả cao để giữ vững và bảo tồn bản sắc văn hóa dân tộc Việt Nam trong quá trình hội nhập cần tập trung một số giải pháp cơ bản như sau:

Một là, nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể về vị trí, vai trò phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc

Đây là giải pháp có tầm quan trọng hàng

đầu đối với việc phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc hiện nay. Nhận thức có vai trò rất quan trọng trong việc chỉ đạo, định hướng tư tưởng và hành động của con người. Sinh thời Chủ tịch Hồ Chí Minh đã khẳng định rằng, “Tư tưởng đúng thì hành động mới khỏi sai lạc và mới làm tròn nhiệm vụ cách mạng được” (5). Thực tiễn cũng chứng minh rằng, ở đâu và nơi nào nếu như tổ chức hay cá nhân có nhận thức đúng, đề cao trách nhiệm thì nơi đó hiệu quả, chất lượng hoạt động phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc sẽ luôn được giữ vững, phát triển ở mức độ cao và ngược lại. Theo đó, đòi hỏi tổ chức đảng, chính quyền, mặt trận tổ quốc và các tổ chức chính trị - xã hội các cấp cần tiếp tục nâng cao hiệu quả công tác giáo dục, tuyên truyền quan điểm, chủ trương của Đảng ta về xây dựng, phát triển văn hóa, đặc biệt là Nghị quyết Trung ương 5 khóa VIII (7/1998) về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc; Nội dung hội nghị văn hóa toàn quốc diễn ra ngày 24/11/2021; Nghị quyết số 13-NQ/TW ngày 02/4/2022 về phương hướng phát triển kinh tế - xã hội và bảo đảm quốc phòng, an ninh vùng Đồng bằng sông Cửu Long đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045; Nghị quyết số 24-NQ/TW ngày 07/10/2022 về phát triển kinh tế - xã hội và bảo đảm quốc phòng, an ninh vùng Đông Nam Bộ đến năm 2030... Đồng thời, nâng cao trách nhiệm trong công tác lãnh đạo, chỉ đạo đối với hoạt động giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, với tinh thần và quyết tâm “dám nghĩ, dám làm, dám đổi mới, sáng tạo và dám chịu trách nhiệm”.

Hai là, đổi mới chương trình, kế hoạch phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc

Đây là giải pháp quan trọng, là những yếu tố cấu thành, bảo đảm hoạt động phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc có tính thiết thực, đạt hiệu quả cao. Chính vì vậy, tổ chức đảng, chính quyền, cơ quan ban ngành các cấp, đặc biệt là ở khu vực Nam Bộ cần chủ động xây dựng hệ thống chương trình, kế hoạch khoa học, phù hợp đối với hoạt động giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ; thường xuyên tổ chức tốt, hiệu quả, mang tính thiết thực các hoạt động văn hóa, văn nghệ, lễ hội dân gian, tham quan khu di tích lịch sử... nhằm tôn vinh những giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể của vùng Nam Bộ nói riêng và dân tộc Việt Nam nói chung. Thông qua đó tiếp tục giáo dục, bồi đắp, giữ gìn và phát huy những giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ, khơi dậy tinh thần yêu nước, niềm tự hào dân tộc của nhân dân Nam Bộ để bảo tồn, xây dựng và phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc hiện nay.

Ba là, nâng cao vai trò quần chúng nhân dân đối với phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc

Quần chúng nhân dân là người sáng tạo nên lịch sử, là chủ thể trực tiếp lưu giữ, trao truyền và phát triển văn hóa của dân tộc, trong đó có giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định rằng: “Trong bầu trời không gì quý bằng Nhân dân. Trong thế giới không gì mạnh bằng lực lượng đoàn kết của Nhân dân” (6). Thấm nhuần tư tưởng của Người, trải qua 95 năm lãnh đạo cách mạng Đảng ta luôn nhấn mạnh và đề cao vai trò của nhân dân trong phát triển đất nước, xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc. Theo đó, tổ chức đảng, chính quyền và hệ thống tổ chức chính trị - xã hội các cấp, đặc biệt là đối với các tổ

chức, lực lượng ở khu vực Nam Bộ cần tiếp tục giáo dục, phát huy mạnh mẽ hơn nữa vai trò, vị thế của nhân dân; nâng cao nhận thức, trách nhiệm của nhân dân, phát huy tính tiên phong, gương mẫu của già làng, trưởng bản, những người có uy tín trong cộng đồng, xã hội đối với giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ nhằm tạo nên sự hình thành, hoàn thiện nhân cách, lối sống tốt đẹp của cư dân Nam Bộ theo tiêu chí “chân - thiện - mỹ”, dựa trên phương thức của sự tiếp thu tinh hoa văn hóa của dân tộc và nhân loại. Đồng thời, tiếp tục hoàn thiện cơ chế, quy định, chính sách mang tính pháp lý phù hợp với quyền lợi, lợi ích chính đáng của nhân dân; đề cao nghĩa vụ, trách nhiệm, tôn trọng, tin tưởng, thực sự thương yêu nhân dân, với quan điểm nhất quán “dân là gốc”, phát huy vai trò “dân biết, dân bàn, dân làm, dân kiểm tra, dân giám sát, dân thụ hưởng” trong hoạt động phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc hiện nay.

Bốn là, tăng cường giao lưu hội nhập quốc tế tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại và kiên quyết loại bỏ cái cũ, cái lạc hậu, lỗi thời trong phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ

Hội nhập quốc tế về văn hóa là nền tảng, tiền đề nắm giữ vai trò quan trọng giúp Việt Nam hiện thực hóa tầm nhìn chiến lược, tự tin bước vào kỷ nguyên mới. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định rằng, “Văn hóa Việt Nam là ảnh hưởng lẫn nhau của văn hóa Đông phương và Tây phương chung đúc lại... Tây phương hay Đông phương có cái gì tốt, ta học lấy để tạo ra một nền văn hóa Việt Nam. Nghĩa là lấy kinh nghiệm tốt của văn hóa xưa và nay, trau dồi cho văn hóa Việt Nam có tinh thần thuần túy Việt Nam, để hợp với tinh thần dân chủ” và “Phát triển hết cái hay, cái đẹp của dân tộc, tức là ta cùng đi tới chỗ nhân loại” (4). Vì vậy, đòi hỏi các chủ thể cần chú trọng mở rộng hợp tác, giao lưu

về văn hóa với các nước, đa dạng hóa hình thức văn hóa đối ngoại... thông qua đó sẽ tạo điều kiện thuận lợi để kế thừa, tiếp thu có chọn lọc những giá trị tốt đẹp, cái hay, cái tiên bộ, tinh hoa văn hóa nhân loại để bổ sung, hoàn thiện và làm sâu sắc hơn giá trị văn hóa truyền thống dân tộc Việt Nam từ đó tạo nên cơ sở, điều kiện thuận lợi để phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc ngày càng đa dạng hơn, phong phú hơn. Đồng thời, kiên quyết đấu tranh chống những biểu hiện tôn sùng chủ nghĩa dân tộc với thái độ cực đoan, bảo thủ, lạc hậu trong giải quyết mối quan hệ giữa hội nhập, giao lưu quốc tế với bảo tồn bản sắc văn hóa dân tộc và phát huy giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ trong xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trong điều kiện mới.

4. Kết luận

Đất nước bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc, việc giữ gìn bản sắc văn hóa dân tộc, có ý nghĩa sâu sắc đối với sự tồn vong của dân tộc, “văn hóa là hồn cốt của dân tộc”, giá trị văn hóa truyền thống vùng Nam Bộ là một bộ phận của văn hóa Việt Nam, đây là những giá trị của truyền thống yêu nước nồng nàn; tinh thần dũng cảm, gan dạ, kiên cường bất khuất; chủ động khắc phục khó khăn, vất vả; ý thức đoàn kết, yêu thương, nhân nghĩa, hiền hòa, tính năng động, sáng tạo, bộc trực và thẳng thắn... Những giá trị truyền thống đó đã và đang được hiện thực hóa nhằm góp phần vào chấn hưng và xây dựng thành công nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, là nguồn sức mạnh to lớn thúc đẩy đất nước phát triển, phồn vinh, thịnh vượng, hạnh phúc trong kỷ nguyên mới./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Vũ Minh Giang (2014), “*Lược sử vùng đất Nam Bộ Việt Nam*”, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia. Hà Nội.

Phạm Thanh Hà (2011), “*Giữ gìn bản sắc dân tộc Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay*”, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia sự thật. Hà Nội.

Ngô Văn Lệ (2017), “*Đặc trưng tín ngưỡng, tôn giáo và sinh hoạt văn hóa, vùng đất Nam Bộ, tập VII*”, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

Hồ Chí Minh (1971), “*Về công tác văn hóa văn nghệ*”, Nhà xuất bản Sự thật”, Hà Nội, tr.71.

Hồ Chí Minh (2011), “*Nói chuyện tại hội nghị toàn quốc lần thứ nhất về công tác huấn luyện và học tập*”, Toàn tập, tập 6, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.360.

Hồ Chí Minh (2011), “*Bài nói chuyện tại lớp nghiên cứu chính trị khóa 2*”, trường Đại học Nhân dân Việt Nam, Toàn tập, tập 10, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.453.

Hồ Chí Minh (2011), “*Bài nói tại Hội nghị đại biểu những người tích cực trong phong trào văn hóa quần chúng*”, Toàn tập, tập 12, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.470.

Nguyễn Phương Thảo (2008), “*Văn hóa dân gian Nam Bộ*”, Nhà xuất bản Văn hóa - thông tin, Hà Nội.

Nguyễn Ngọc Thanh (2018), “*Đặc trưng văn hóa vùng Nam Bộ*”, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội.

Trần Ngọc Thêm (2006), “*Tinh cách văn hóa Nam Bộ in trong sách Đồng bằng sông Cửu Long. Thực trạng và giải pháp để trở thành vùng trọng điểm phát triển kinh tế giai đoạn 2006 – 2010*”, Nhà xuất bản Đại học quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh.

Ngô Đức Thịnh (1993), “*Văn hóa vùng miền và phân hóa vùng văn hóa ở Việt Nam*”, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội.

Ngô Đức Thịnh (2014), “*Giá trị văn hóa Việt Nam truyền thống và biến đổi*”, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.